

เครือข่ายการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ และเครือข่าย ความเป็นเพื่อนในค่ายผู้นำเยาวชนกีฬากาญจนาภิเษก Knowledge Sharing Network and Friendship Network in Youth Sport Leaders Summer Camp

อัจฉรา ปุราคม
Atchara Purakom

ABSTRACT

The purposes of this research were to analyze pattern and mechanism of network structure, homophily of camp members, as well as network bridging between structural holes of knowledge sharing and friendship network among the youth leaders joining the fourth sport summer camp in 2009. A questionnaire was employed for gathering data by free recall method out of the whole network from 3 camps, namely; Pijit camp, Sakon Nakhon camp, and Trung camp. These visualization networks analysed by Ucinet for windows version 6.221 and Netdraw version 2.08 represented relationship between actors and structural measures. The findings showed decentralized structure pattern both knowledge sharing network and friendship network. The youth leaders in every camp were able to share their knowledge in a whole group manner. The relationship characteristics were unreciprocities ties, low density of networks and weak ties as well. Moreover, homophily principle indicated that the whole networks were homogenous with regard to sex and sport activities. Analyzing network bridging of structural hole visualized that the linkage via betweenness actors enabled the camp members to have opportunities to access sport knowledge and new information from other clusters as well as create new knowledge from the outsider.

Key words: knowledge sharing network, friendship network, network bridging, structural holes

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์
แบบแผนและกลไกของโครงสร้างเครือข่าย ลักษณะ
ความคล้ายคลึงด้านคุณลักษณะของบุคคล และความ

เชื่อมโยงพื้นที่ในโครงสร้างเครือข่ายการแลกเปลี่ยน
แบ่งปันความรู้ และเครือข่ายความเป็นเพื่อนของกลุ่ม
ผู้นำเยาวชน ขณะเข้าร่วมกิจกรรมในค่ายกีฬากาญจนา
ภิเษก ครั้งที่ 4 ปี 2552 เก็บรวบรวมข้อมูลด้วย
แบบสอบถามในรูปแบบฟรีรีคอล จากสมาชิกกลุ่ม

เยาวชนทั้งกลุ่ม จำนวน 3 ค่าย ได้แก่ ค่ายจังหวัดพิจิตร ค่ายจังหวัดสกลนคร และค่ายจังหวัดตรัง วิเคราะห์ข้อมูลเครือข่ายด้วยโปรแกรม Ucinet 6 for windows version 6.221 และ Netdraw version 2.086 เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกกับตัวแปรเชิงโครงสร้างของเครือข่าย

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า โครงสร้างเครือข่ายเป็นแบบกระจายออกจากศูนย์กลาง กลุ่มเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมกีฬาเพื่อสุขภาพในค่ายผู้นำทุกค่ายสามารถแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ด้านกีฬาเพื่อสุขภาพระหว่างกันและกันทั้งหมดทั้งกลุ่ม ลักษณะความสัมพันธ์เป็นแบบไม่สมดุล ความหนาแน่นของทั้งเครือข่ายการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ระหว่างกลุ่มเยาวชน และเครือข่ายความเป็นเพื่อนของทุกค่ายอยู่ในระดับต่ำ และความผูกพันในลักษณะหลวม ๆ นอกจากนี้ ยังพบว่า เครือข่ายการแลกเปลี่ยนความรู้และความเป็นเพื่อนมีความสัมพันธ์กันเฉพาะในกลุ่มเพศเดียวกัน และอยู่ในกลุ่มกิจกรรมเดียวกันเท่านั้น ผลการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงพื้นที่ในโครงสร้างเครือข่าย พบความเชื่อมโยงเครือข่ายโดยผ่านผู้ประสานกลาง ช่วยทำให้สมาชิกในเครือข่ายมีโอกาสดำเนินการถึงความรู้ด้านการกีฬา ข้อมูลสุขภาพใหม่จากเครือข่ายกลุ่มอื่น และเกิดโอกาสการสร้างและแสวงหาความรู้ใหม่จากบุคคลภายนอกเครือข่าย

คำสำคัญ: เครือข่ายการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ เครือข่ายความเป็นเพื่อน ลักษณะความคล้ายคลึง ความเชื่อมโยงในโครงสร้างเครือข่าย

บทนำ

กระบวนการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ (knowledge sharing) เป็นกระบวนการเรียนรู้สำคัญของการจัดการความรู้ (knowledge management) ที่ได้นำความรู้ซึ่งถือว่าเป็นทรัพย์สินอันมีค่ายิ่งในการ

สร้างการได้เปรียบในเชิงการแข่งขัน อาจอยู่ในรูปของข้อมูลข่าวสาร ทักษะ และประสบการณ์ภายในองค์กร (tacit knowledge) ไปถ่ายทอดสู่ผู้รับภายในกลุ่มเพื่อนในองค์กรและองค์กรภายนอกอื่น (explicit knowledge) ผ่านรูปแบบการจัดเกลาทางสังคม หรือวิธีการแลกเปลี่ยนปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันระหว่างครอบครัว หรือสมาชิกในองค์กร (Nonaka, 1994; Zhu and Shao, 2007) โดยเฉพาะปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มเพื่อน (peer groups) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการเรียนรู้ และการกระทำของเพื่อนหรือบุคคลรอบข้างที่จะชักจูงให้เกิดการกระทำ และมีพฤติกรรมที่คล้ายคลึงกัน (Kirke, 2006) จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจทำการศึกษาวิเคราะห์เครือข่ายการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ (knowledge sharing network) และการศึกษาเครือข่ายความเป็นเพื่อน (friendship) ของกลุ่มเยาวชนในค่ายผู้นำกีฬาภาคฤดูร้อน โดยใช้ฐานแนวคิดทฤษฎีเครือข่ายทางสังคมและใช้มุมมองเครือข่ายแบบทั้งกลุ่ม ผลการศึกษาดังกล่าวข้างต้นคาดหวังว่าจะทำให้ได้ฐานความรู้พลวัตรเครือข่ายการจัดการความรู้ เพื่อนำไปพัฒนางจรกระบวนการจัดการความรู้ให้กับกลุ่มเยาวชนที่เล่นกีฬาและออกกำลังกายเพื่อสุขภาพในเครือข่ายกลุ่มอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์แบบแผนโครงสร้างและกลไกของโครงสร้างเครือข่ายของกลุ่มเยาวชน ในค่ายผู้นำกีฬาภาคฤดูร้อน
2. เพื่อวิเคราะห์ลักษณะความคล้ายคลึงกันด้านคุณลักษณะของบุคคลของกลุ่มเยาวชน ในค่ายผู้นำกีฬาภาคฤดูร้อน
3. เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อมโยงพื้นที่ในโครงสร้างเครือข่ายของกลุ่มเยาวชน ในค่ายผู้นำกีฬาภาคฤดูร้อน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อศึกษาเครือข่ายการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ด้านกีฬาเพื่อสุขภาพ และเครือข่ายความเป็นเพื่อนของกลุ่มผู้นำเยาวชนในค่ายกีฬาภาคฤดูร้อน บนฐานแนวคิดการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม (social network analysis) ในเครือข่ายระดับทั้งกลุ่ม (whole network) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากสมาชิกกลุ่มเยาวชนที่สมัครเข้าร่วมกิจกรรมกีฬาเพื่อสุขภาพในโครงการค่ายผู้นำเยาวชนกีฬาภาคฤดูร้อน ครั้งที่ 4 ปี 2552 ประกอบด้วย 4 ชนิดกีฬา ได้แก่ ฟุตบอล แบดมินตัน เทควันโด และว่ายน้ำ โดยมีการจัดกิจกรรมต่อเนื่องมาทุกปีได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนการสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) การจัดกิจกรรมครั้งนี้ดำเนินการในช่วงระหว่างเดือนมีนาคม - เมษายน 2552 จำนวน 3 ค่าย ได้แก่ ค่ายจังหวัดพิจิตร จำนวน 100 คน ค่ายจังหวัดสกลนคร จำนวน 95 คน และค่ายจังหวัดตรัง จำนวน 99 คน

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยเครือข่าย โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของสมาชิกในค่ายผู้นำกีฬา ตอนที่ 2 ความสัมพันธ์แลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ด้านกีฬาเพื่อสุขภาพ และตอนที่ 3 ความสัมพันธ์ความเป็นเพื่อน โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหาในข้อคำถามของแบบสอบถาม และปรับปรุงโครงสร้างของแบบสอบถามให้ครอบคลุมเนื้อหา (content validity) และกำหนดค่าคะแนนของข้อมูลเครือข่ายในลักษณะตัวเลข 0-1 (binary data)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บข้อมูลเครือข่ายในรูปแบบฟรีรีคอล (free recall) ซึ่งเป็นวิธีการเก็บข้อมูลจากโนด (nodes)

ในเครือข่ายแบบชุดข้อมูลเดียว (one - mode data set) (Wasserman and Faust, 1999) โดยทุกโนดสมาชิกมีอิสระที่จะระบุชื่อของผู้แสดงคนอื่น ๆ (alters) ในเครือข่ายที่ตนเองมีปฏิสัมพันธ์ด้วย จำนวน 5 คน แบบสอบถามมีทั้งหมดจำนวน 297 ชุด เมื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามได้แบบสอบถามเพื่อนำไปวิเคราะห์ทั้งสิ้น 293 ชุด คิดเป็นร้อยละ 98.65 ของแบบสอบถามทั้งหมด และทำการบันทึกข้อมูลความสัมพันธ์ในรูปแบบบัญชีรายชื่อ (nodelist data) ซึ่งเป็นการบันทึกตามรายชื่อของสมาชิกที่ผู้ตอบแบบสอบถามระบุไว้ในรูปตารางสังคมมิติ (sociomatrix)

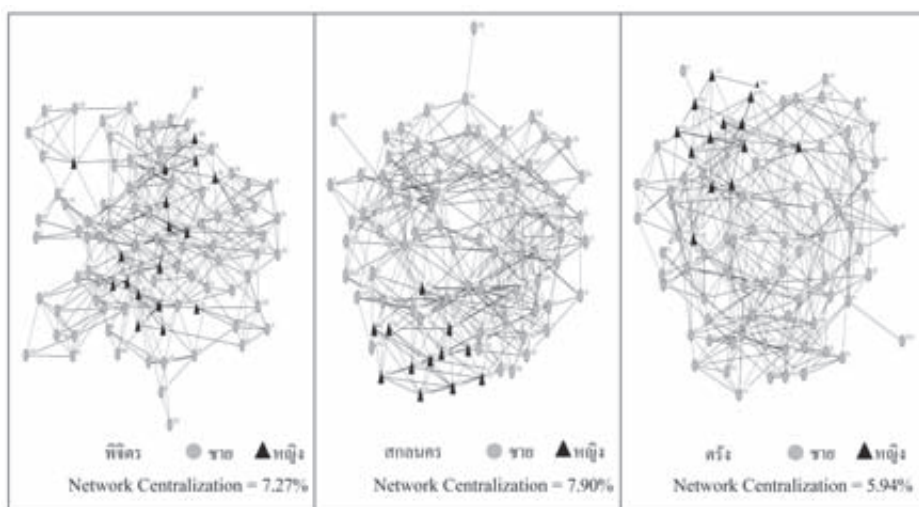
การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ตัวแปรเชิงโครงสร้างเครือข่ายทั้งในระดับบุคคลและระดับทั้งกลุ่ม ได้แก่ ความเป็นศูนย์กลางเครือข่าย (centralization) ความหนาแน่น (density) และดีกรี (degree) และวิเคราะห์คุณลักษณะความคล้ายคลึงด้านเพศและอายุ (homophily) และการเชื่อมโยง (network bridging) ในพื้นที่ในโครงสร้างเครือข่าย (structural hole) ด้วยโปรแกรม Ucinet 6 for windows version 6.221 พร้อมทั้งทำการนำเสนอภาพโครงสร้างสังคมมิติ (sociogram) ด้วยโปรแกรม Netdraw version 2.086

ผลและวิจารณ์

แบบแผนโครงสร้างเครือข่าย (network structure)

จากการวิเคราะห์แบบแผนโครงสร้างของเครือข่ายแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้แบบทั้งกลุ่ม (whole network) (ภาพที่ 1) แสดงให้เห็นว่า โครงสร้างเป็นแบบกระจายออกจากศูนย์กลางของเครือข่าย (decentralized structure) กลุ่มเยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมกีฬาเพื่อสุขภาพในค่ายผู้นำทุกค่าย มีการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ด้านกีฬาเพื่อสุขภาพระหว่างกันและกันทั้งหมดทั้งกลุ่ม ลักษณะเส้นความสัมพันธ์และ

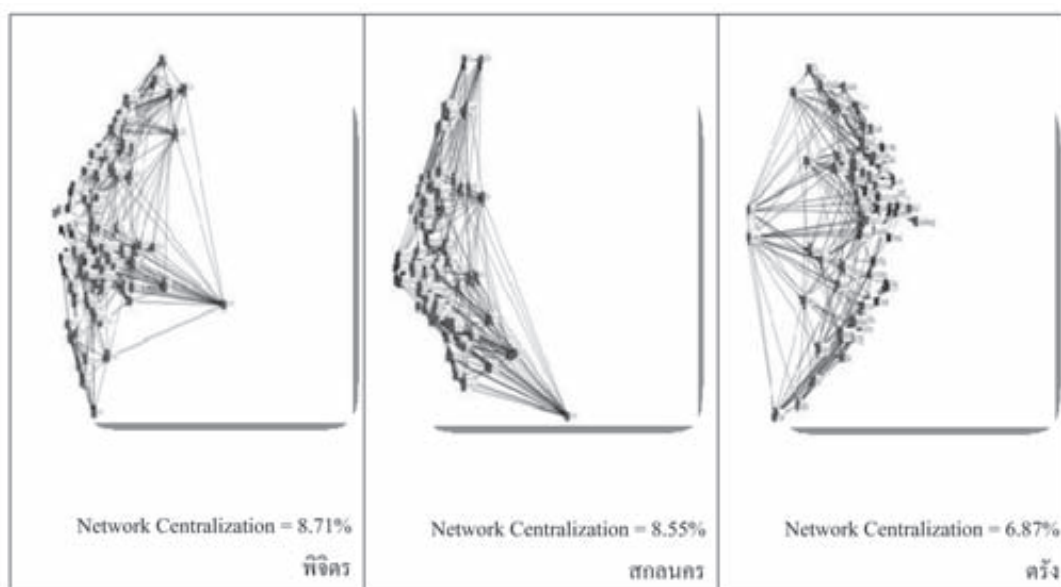
ภาพที่ 1 โครงสร้างเครือข่ายการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ (knowledge sharing)

หัวข้อส่วนใหญ่ไปในทิศทางเดียว หรือเรียกว่า ปฏิสัมพันธ์เป็นแบบไม่สมดุล (unreciprocities ties) สมาชิกสามารถถ่ายทอดหรือกระจายความรู้ไปให้เพื่อนสมาชิกคนอื่นในกลุ่มเพียงฝ่ายเดียว แต่ไม่ได้รับความรู้อื่นใดจากเพื่อนคนนั้นกลับคืนมา หรืออีกนัยหนึ่งสมาชิกได้รับการถ่ายทอดความรู้จากเพื่อนเพียงในทิศทางเดียวเท่านั้น ความสัมพันธ์จึงเป็นแบบหลวม (weak ties) สะท้อนให้เห็นถึงกลไกของการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างเยาวชนเป็นไปอย่างเชื่อมโยงกว่าปฏิสัมพันธ์ที่มีลักษณะสมดุล (reciprocities ties) (Kilduff and Tsai, 2003)

นอกจากนี้ จากการวิเคราะห์เชิงโครงสร้างหลักและย่อย (core-periphery) พบว่า กลุ่มสมาชิกจำนวนมากจัดอยู่ในโครงสร้างกลุ่มแกนหลัก (core) มีกลุ่มสมาชิกเยาวชนบางคนอยู่บริเวณโซนชายขอบของเครือข่าย (peripheral zone) จากภาพที่ 1-2 จะเห็นว่าโนดที่อยู่ชายขอบมีเส้นปฏิสัมพันธ์ (ties) เชื่อมกับเพื่อนสมาชิกคนอื่น (alters) จำนวนเพียง 1-2 คน บ่งชี้ว่า สมาชิกกลุ่มเหล่านี้ไม่มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้กับสมาชิกคนอื่นในเครือข่ายของตน ทำให้ได้รับความรู้ด้านกีฬาเพื่อสุขภาพน้อยที่สุด และเมื่อทำการวิเคราะห์หับทบาทหน้าที่ของผู้แสดงศูนย์กลาง

ในเครือข่าย พบว่า บุคคลผู้เป็นศูนย์กลางสำคัญ (core/focal point) ที่อยู่ในตำแหน่งผู้ประสานกลาง (betweenness) ทำหน้าที่ถ่ายทอดและส่งต่อความรู้ระหว่างเพื่อนสมาชิกของค่ายผู้นำเยาวชนในจังหวัดพิจิตร คือ นนท์ ป๊อป และค่ายผู้นำเยาวชนในจังหวัดสกลนคร คือ บอย ท็อป อู่ม และจังหวัดศรีสะเกษ คือ กิ๊ก เอ็ม ใจ แทน โดยกลุ่มเยาวชนที่เป็นผู้นำเหล่านี้ได้นำความรู้ ทักษะ เทคนิคของการเล่นกีฬาหรือประสบการณ์ที่มีในตน (tacit knowledge) ถ่ายทอดไปยังอีกบุคคลหนึ่ง (recipient) ซึ่งเป็นเพื่อนสนิทของตนผ่านการพูดคุย และการแสดงกิจกรรมร่วมกัน (explicit knowledge)

ข้อมูลของการวิเคราะห์ภาพเครือข่ายความเป็นเพื่อน (friendship) ด้วยวิธี principal components layout (ภาพที่ 2) แสดงให้เห็นว่า ความสัมพันธ์อันที่เพื่อนของเยาวชนทั้ง 3 ค่าย หลังจากเข้าร่วมกิจกรรมในค่าย มีแบบแผนโครงสร้างที่คล้ายคลึงกัน คือ เป็นลักษณะโครงสร้างแบบกระจายออกจากศูนย์กลางของเครือข่าย (decentralized structure) เช่นเดียวกัน โครงสร้างเครือข่ายการแลกเปลี่ยนความรู้ ปฏิสัมพันธ์ของความเป็นเพื่อนเกิดขึ้นมีลักษณะข่ายใยแบบหลวมๆ มีการเกาะเกี่ยวกันเป็นกลุ่มเล็กกลุ่มน้อย ซึ่งเยาวชน

ภาพที่ 2 โครงสร้างเครือข่ายความเป็นเพื่อน (friendship networks)

ในกลุ่มย่อยมีโอกาสรู้จักกับเพื่อนเยาวชนคนอื่น โดยผ่านเพื่อนสนิทในกลุ่มในวงของตนเองออกไปในระหว่างทำกิจกรรมด้วยกัน แต่จากการพบว่าไม่มีเส้นปฏิสัมพันธ์ (ties) แลกเปลี่ยนระหว่างผู้แสดง (alters) กับผู้แสดงชายขอบ (peripheral actors) มากนัก อาจจะส่งผลให้เกิดภาวะโดดเดี่ยวของโนดในเครือข่าย ไม่เกิดความคิดสร้างสรรค์ใหม่ๆ ขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านความเชื่อถือ วัฒนธรรม และแรงจูงใจ ซึ่ง

มีอิทธิพลต่อกระบวนการการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ (Nelson and Rosenberg, 1993)

เมื่อวิเคราะห์ตัวแปรเชิงโครงสร้างบ่งชี้ว่าค่าเฉลี่ยของความหนาแน่น (density) ของทั้งเครือข่ายการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ระหว่างกลุ่มเยาวชน และเครือข่ายความเป็นเพื่อนในทั้ง 3 ค่าย อยู่ในระดับต่ำมาก และค่าของการให้และรับข้อมูล (share degree) ที่อยู่ในระดับต่ำมากเช่นกัน (0.010 - 0.011) (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ข้อมูลตัวแปรเชิงโครงสร้างของเครือข่าย

เครือข่าย	Density		Degree		Share degree	Size
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
เครือข่ายการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ (knowledge sharing network)						
พิจิตร	0.0465	0.2110	7.184	2.833	0.010	99
สกลนคร	0.0544	0.2379	8.841	4.282	0.011	99
ตรัง	0.0566	0.2342	8.500	3.437	0.011	95
เครือข่ายความเป็นเพื่อน (friendship network)						
พิจิตร	0.0465	0.2130	7.745	3.386	0.010	99
สกลนคร	0.0502	0.2271	8.903	4.793	0.010	99
ตรัง	0.0576	0.2362	8.901	3.644	0.011	95

คุณลักษณะคล้ายคลึงกัน (homophily)

โดยแนวคิดของคุณลักษณะคล้ายคลึงกัน (homophily) คือ กลุ่มคนมักจะมีความสัมพันธ์ในกลุ่มคนที่มีคุณลักษณะส่วนบุคคล หรือ พฤติกรรมที่เหมือนกันกับตนเอง (Mowery *et al.*, 1996; McPherson *et al.*, 2001) ผลการวิเคราะห์ (ตารางที่ 2) พบว่า เครือข่ายการแลกเปลี่ยนความรู้และความสัมพันธ์ มีค่าความสัมพันธ์กันเฉพาะในกลุ่มเพศเดียวกัน และอยู่ในกลุ่มกิจกรรมเดียวกัน สะท้อนให้เห็นถึงการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ระหว่างเยาวชนจะประสบความสำเร็จขึ้นภายในกลุ่มเพื่อนที่มีเพศเดียวกับตนเอง ขณะเดียวกันเมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในกลุ่มวัยต่างๆกลับพบว่า มีความสัมพันธ์กันในกลุ่มวัยที่แตกต่างกัน

(heterophily) บ่งชี้ว่า การจัดกลุ่มที่มีสมาชิกต่างวัยให้อยู่ทำกิจกรรมในกลุ่มเดียวกันจะช่วยสนับสนุนการแลกเปลี่ยนความรู้ และความสัมพันธ์ระหว่างกันได้ดี นอกจากนี้การพบว่าปัจจัยการคบเพื่อนเพศเดียวกัน และการทำกิจกรรมกลุ่มเดียวกันนอกจากจะส่งผลต่อการเปลี่ยนความรู้แล้ว ยังมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมสุขภาพด้วย จากการศึกษาของ Pearson *et al.* (2006) ที่ศึกษาเครือข่ายเพื่อนของกลุ่มเยาวชนที่เล่นกิจกรรมทางการกีฬาแต่มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่และดื่มแอลกอฮอล์ พบว่า เครือข่ายกลุ่มเยาวชนที่ใกล้ชิดเพื่อนเพศเดียวกันและมีพฤติกรรมการสูบบุหรี่และดื่มแอลกอฮอล์ ได้ส่งผลให้เล่นกิจกรรมการกีฬาลดน้อยลง นอกจากนี้จากการศึกษา

ตารางที่ 2 ข้อมูลคุณลักษณะความคล้ายคลึงของเครือข่ายการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ และเครือข่ายความเป็นเพื่อน จำแนกตามเพศเดียวกัน อายุวัยเดียวกัน และการอยู่กลุ่มเดียวกัน

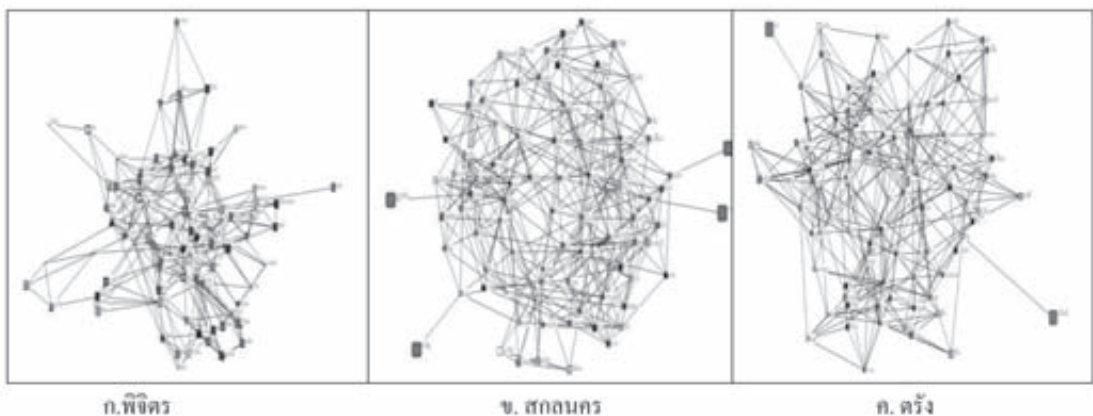
คุณลักษณะ	เครือข่ายการแลกเปลี่ยน แบ่งปันความรู้		เครือข่ายความเป็นเพื่อน		การแปลความ
	E-I	PBS	E-I	PBS	
พิจิตร					
เพศเดียวกัน	-0.4933	0.0179	-0.4254	0.0064	- การแลกเปลี่ยนความรู้และความ เป็นเพื่อนในกลุ่มเพศเดียวกัน
อายุวัยเดียวกัน	0.3111	0.0359	0.3860	0.017	- การแลกเปลี่ยนความรู้และความ เป็นเพื่อนในกลุ่มต่างวัย
การอยู่กลุ่มกิจกรรม เดียวกัน	-0.2484	0.0030	-0.0592	0.0067	- การแลกเปลี่ยนความรู้และความ เป็นเพื่อนในกลุ่มเดียวกัน
สกลนคร					
เพศเดียวกัน	-0.6638	0.0224	- 0.5864	0.0202	- การแลกเปลี่ยนความรู้และความ เป็นเพื่อนในกลุ่มเพศเดียวกัน
อายุวัยเดียวกัน	0.3448	0.0539	0.4957	0.0123	- การแลกเปลี่ยนความรู้และความ เป็นเพื่อนในกลุ่มต่างวัย
การอยู่กลุ่มกิจกรรม เดียวกัน	-0.2544	0.0212	0.0059	0.0039	- การแลกเปลี่ยนความรู้ในกลุ่ม เดียวกันความเป็นเพื่อนต่างกลุ่ม
ตรัง					
เพศเดียวกัน	-0.5684	0.0235	-0.5279	0.0187	- การแลกเปลี่ยนความรู้และความ เป็นเพื่อนในกลุ่มเพศเดียวกัน
อายุวัยเดียวกัน	0.3462	0.0492	0.4764	0.0107	- การแลกเปลี่ยนความรู้และความ เป็นเพื่อนในกลุ่มต่างวัย
การอยู่กลุ่มกิจกรรม เดียวกัน	-0.1620	0.0027	-0.1077	0.0161	- การแลกเปลี่ยนความรู้และความ เป็นเพื่อนในกลุ่มเดียวกัน

ของ Pearson and West (2003) พบว่า กลุ่มเพื่อนสนิทมีผลต่อพฤติกรรมสุขภาพมากกว่ากลุ่มเพื่อนที่อยู่ห่างขอบหรือกลุ่มเพื่อนคนอื่นๆ

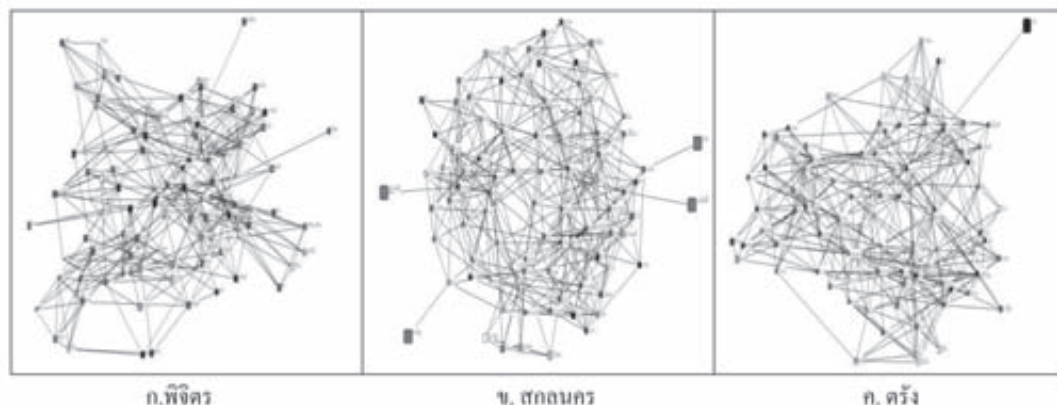
ความเชื่อมโยงพื้นที่ในโครงสร้างของเครือข่าย (network bridging)

จากการวิเคราะห์ภาพเครือข่ายในระดับบุคคล (egocentric network) เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงพื้นที่ในโครงสร้างเครือข่าย (structural hole) ซึ่งเป็นพื้นที่ว่างในเครือข่ายความสัมพันธ์ที่พร้อมจะมีการเชื่อมโยงกลุ่มเครือข่ายต่าง ๆ เข้าหากัน (network bridging) Burt (1992) เชื่อว่าปฏิสัมพันธ์ระหว่างภายในกลุ่มย่อยมักจะแลกเปลี่ยนความรู้ลักษณะเดิม ๆ อยู่เป็นประจำ แต่ถ้ามมีการเชื่อมกลุ่มเครือข่ายย่อยอื่น ๆ เข้าหากัน จะส่งผลทำให้ผู้แสดงในเครือข่ายเข้าถึงความรู้ ข้อมูลข่าวสารใหม่ และเกิดโอกาสพัฒนา จากผล การวิเคราะห์โครงการเครือข่ายระดับบุคคล ด้วยโปรแกรม Netdraw แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยง ความสัมพันธ์ (network bridging) ของกลุ่มเยาวชนมากกว่า 1 กลุ่ม และมีผู้แสดงสำคัญในเครือข่ายที่มีตำแหน่งและบทบาทที่สำคัญยิ่งที่จะช่วยเชื่อม

ประสานพื้นที่ (holes) ได้ดี คือ “ผู้อยู่ระหว่างกลาง” (betweeness) หรืออีกนัยหนึ่งเรียกว่า “ผู้ประสานงาน” (brokerage) ผู้จะทำหน้าที่เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ หรือ ข้อมูลข่าวสารจากเครือข่ายของตนไปสู่เครือข่ายใกล้เคียง (Freeman, 1977; Borgatti, 1997) ลักษณะความเชื่อมโยงเช่นนี้จะทำให้กลุ่มเยาวชนในเครือข่ายมีโอกาสสร้างและแสวงหาความรู้การกีฬาและการออกกำลังกายใหม่ ๆ จากบุคคลภายนอกเครือข่าย จะมีผลให้ห่วงโซ่ความรู้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งหากวิเคราะห์สถานการณ์ภายในและภายนอกของเครือข่าย จะเห็นว่ากลุ่มเยาวชนต่าง ๆ มิได้สนใจเฉพาะตนเองเท่านั้น แต่ความเป็นจริงแล้ว กลุ่มเยาวชนกลุ่มต่าง ๆ ได้ทำการเชื่อมขยายพื้นที่ของเครือข่ายของตนออกไปยังพื้นที่ว่างที่มีอยู่ โดยวิธีการส่งผ่านความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร หรือวัสดุสิ่งของออกไปสู่เครือข่ายใกล้เคียง ดังตัวอย่างภาพที่ 3 แสดงเครือข่ายการแลกเปลี่ยนความรู้ระดับบุคคลของกลุ่มเยาวชนจังหวัดตรัง โดยมี ก๊ิก และทราย เป็นผู้ประสานหลักของเครือข่าย 2 กลุ่มย่อย และในตัวอย่างภาพที่ 4 เครือข่ายความเป็นเพื่อนของกลุ่มเยาวชนจังหวัดพิจิตร โดยมี นนท์ และ ฟีฟ่า ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานหลักของเครือข่าย

ภาพที่ 3 พื้นที่ในโครงสร้างเครือข่ายการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้

ภาพที่ 4 พื้นที่ในโครงสร้างเครือข่ายความเป็นเพื่อน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

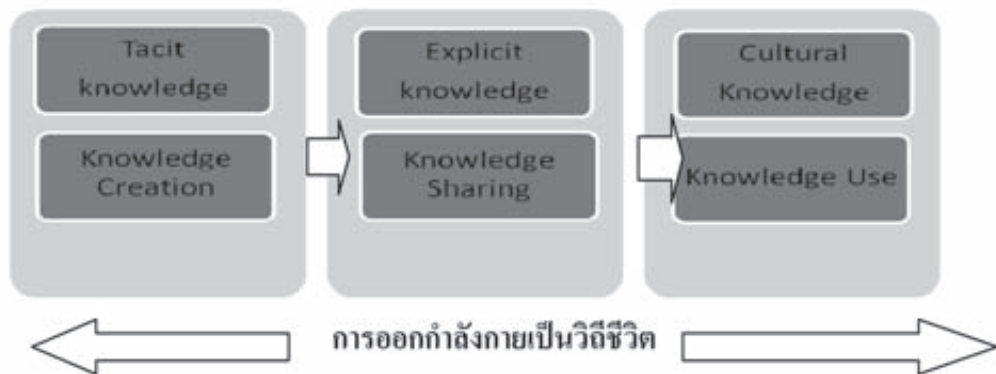
จากการศึกษาเครือข่ายการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ และเครือข่ายความเป็นเพื่อนในค่ายผู้นำเยาวชนกีฬาภาคฤดูร้อนครั้งนี้ผู้วิจัยพบว่ากระบวนการจัดการความรู้ของกลุ่มเยาวชนในการเล่นกีฬาและออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ ควรจะต้องดำเนินการใน 3 ขั้นตอน ดังนี้

1) กระบวนการสร้างสรรค์ความรู้ (knowledge creation) เป็นกระบวนการที่เกื้อหนุนให้กลุ่มเยาวชนรู้จักคิด จดจำ เรียนรู้ที่จะประยุกต์เทคนิค และวิธีการเล่นกีฬาด้วยตนเอง หรือการได้รับการฝึกจากโค้ช ครู ผู้ฝึกสอน และกลุ่มเพื่อน ถือว่าการสร้างสรรค์ความรู้เป็นกระบวนการที่จำเป็นอย่างยิ่งที่มีอามองข้ามไปได้นอกจากจะช่วยสร้างสรรค์ความรู้ นวัตกรรมการออกกำลังกายและเล่นกีฬาใหม่ ๆ แล้ว ยังจะช่วยส่งเสริมให้การเล่นกีฬาในกลุ่มเยาวชนไม่ซ้ำซากจำเจอีกด้วย

2) กระบวนการแลกเปลี่ยนความรู้ (knowledge sharing) เป็นการส่งต่อความรู้ที่มีภายในตนเองไปยังเพื่อนสมาชิกคนอื่นรอบข้าง ดังนั้นกระบวนการถ่ายทอดความรู้ช่วยทำให้ความรู้กระจายออกไปสู่ผู้อื่นได้ดี (explicit knowledge) และช่วยให้ได้รับและ

แสวงหาความรู้ใหม่ ๆ อีกด้วย วิธีการถ่ายทอดความรู้ เช่น การแสดงสาธิต การสนทนา การร่วมออกกำลังกายและเล่นกีฬาเป็นทีม เป็นต้น

3) กระบวนการใช้ความรู้ (knowledge use) เป็นกระบวนการนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ซึ่งความรู้อาจกลายเป็นวัฒนธรรม ค่านิยม และบรรทัดฐานของสังคม สำหรับในกิจกรรมค่ายผู้นำเยาวชนครั้งนี้ ภายหลังจากเสร็จสิ้นโครงการ แล้ว ทั้งกลุ่มเยาวชนและผู้เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมกีฬาสำหรับเยาวชน ควรนำความรู้ที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนกันระหว่างกลุ่มเยาวชนนี้ ไปใช้ในกระบวนการพัฒนาสุขภาพของเยาวชนในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะการนำแนวคิดเครือข่ายองค์กรการสร้างสรรค์ความรู้ (organizational knowledge creation network) เข้าไปช่วยในการพัฒนากระบวนการจัดการความรู้ของกลุ่มเยาวชน โดยการเสริมกระบวนการสร้างสรรค์ความรู้ (creation) การคงรักษาความรู้ (retain) และการแลกเปลี่ยนความรู้ (knowledge sharing) (Nonaka, 1994; Nonaka *et al.*, 1996) ทั้งนี้เนื่องจากวงจรของความรู้จะหมุนจากการใช้ความรู้ไปสู่การแลกเปลี่ยนความรู้ (knowledge sharing) หรือหมุนไปสู่การสร้างสรรค์ความรู้ใหม่เกิดขึ้น (knowledge creation)

ภาพที่ 5 กระบวนการจัดการความรู้ของเครือข่ายเยาวชนที่เล่นกีฬาและออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การจัดทำโครงการค่ายผู้นำเยาวชนในครั้งนี้ต่อไป ควรคัดเลือกกลุ่มเยาวชนที่มีกลุ่มวัยแตกต่างกัน เข้าร่วมโครงการ และมีทักษะ ความชำนาญในประเภทชนิดกีฬาที่หลากหลาย และทำการศึกษาว่า ความแตกต่างหลากหลายเหล่านั้นจะมีอิทธิพลต่อการแลกเปลี่ยนความรู้อย่างไร และมีผลต่อการขยายเครือข่ายการออกกำลังกายและกีฬาเพื่อสุขภาพในกลุ่มเยาวชนหรือไม่

2. ควรทำการศึกษากระบวนการพัฒนาเครือข่าย เพื่อส่งเสริมและขยายความสัมพันธ์ กระบวนการพัฒนาเครือข่ายให้เข้มแข็งขึ้น ซึ่งจำเป็นที่ผู้บริหารจะต้องดำเนินการเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่โครงสร้างเครือข่าย (structural holes) ที่ปกติจะเกิดขึ้นเสมอในองค์กรเครือข่ายเกือบทุกองค์กร เพราะจะช่วยเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงความรู้ ข้อมูลข่าวสารใหม่ ๆ ได้ดี และพัฒนากระบวนการจัดการความรู้ (knowledge management) วิธีการของการเชื่อมโยงเครือข่าย อาทิ การจัดเวทีให้มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนกันในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การสนทนาผ่านทางอินเทอร์เน็ต การประชุมเสวนากลุ่ม หรือการทำกิจกรรมกีฬาประจำเดือนร่วมกัน

คำขอบคุณ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเครือข่ายการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ และเครือข่ายความเป็นเพื่อนในค่ายผู้นำเยาวชนกีฬาภาคฤดูร้อน ซึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณการวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

เอกสารอ้างอิง

- Burt, R. S. 1992. *Structural Hole*. The Social Structure of Competition Cambridge: Harvard University .
- Borgatti, S. P. 1997. "Structural Holes: Unpacking Burt's Redundancy Measures". *Connections* 20(1): 35-38.
- Freeman, L. C. 1977. "A Set of Measure of Centrality Based on Betweenness". *Sociometry* 40: 35-41.
- Kilduff, M. and W. Tsai. 2003. *Social Networks and Organizations*. London: SAGE.
- Kirke, D. M. 2006. "Gender and Chain Reactions in Teenagers' Social Networks". *Connection*. 27(1): 15-23.

- McPherson, M., L. Smith-Lovin, and J. M. Cook. 2001. "Birds of a Feather: Homophily in Social Networks". *Review of Sociology* 27: 415-44.
- Mowery, D. C., J. E. Oxley, and B. S. Silverman. 1996. "Strategic Alliances and Interfirm Knowledge Transfer". *Strategic Management Journal* 17: 77-91.
- Nonaka, I. 1994. "A Dynamic Theory of Organizational Knowledge Creation". *Organization Science* 5(1): 14-37.
- Nonaka, I., H. Takeuchi, and K. Umemoto, 1996. "A Theory of Organizational Knowledge Creation". *International Journal of Technology Management* 11(7-8): 833-845.
- Nelson, R. and N. Rosenberg. 1993. *Technical Innovation and National Systems*. National Innovation Systems: A Comparative Analysis. New York: Oxford University Press.
- Pearson, M. and P. West. 2003. "Drifting Smoke Rings: Social Network Analysis and Markov Processes in a Longitudinal Study of Friendship Groups and Risk Taking". *Connections* 25(2): 59-76.
- Pearson, M., C. Steglich and T. Snijders. 2006. "Homophily and Assimilation Among Sportactive Adolescent Substance Users". *Connections* 25(2): 59-76.
- Wasserman, S. and K. Faust. 1999. *Social Network Analysis: Method and Applications*. 3rd ed. Cambridge: Cambridge University Press.
- Zhu, W. and L. Shao. 2007. *Social Network Analysis Application in Tacit Knowledge Management*. IEEE Computer Societies.